

КОМПОЗИЦІЙНІ І ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ З ЕКОНОМІЧНИХ ПИТАНЬ

З точки зору композиційної структури тексти з економічних питань мають досить "жорстку" побудову, що стосується як емпіричних і теоретичних, так і "гібридних" робіт. Всі вони є нарративним текстом у межах таких послідовних розділів, як вступ, вихідна/базова інформація, методологія/моделювання, результати і висновки. Водночас із цим, сучасні економічні тексти насичені колоквалізмами і професійним сленгом, що надає їм певного евфемістичного звучання. Стаття містить першу спробу проаналізувати таку "зміну тональності" економічних текстів.

Ключові слова: економічний текст, емпірична робота, теоретичне дослідження, офіційний економічний документ.

С композиционной точки зрения тексты по экономическим вопросам отличаются довольно "жестко" структурной организацией. Это касается как эмпирических и теоретических, так и "гибридных" работ. Все они представляют собой нарратив, заключённый в рамки последовательности таких разделов: вступление, исходная информация, методология/моделирование, результаты и заключение. В то же время современные экономические тексты наполнены colloquialisms и профессиональным сленгом, что придаёт им определённую эвфемистичность. В данной статье представлена первая попытка анализа "смены тональности" экономических текстов.

Ключевые слова: экономический текст, эмпирическая работа, теоретическое исследование, официальный экономический документ.

Compositionally, economic texts are characterized by a rather rigid structure. Empiric documents, theoretical works and hybrids – all offer similar narrative outline of introductory, baseline, model/methodology, resultative and conclusive sections. At the same time, modern economic texts are heavily permeated by colloquialisms and extra-economic professional slang, thus receiving some euphemistic fleur. This article presents the first attempt to analyze such a change of key.

Key words: economic text, empiric work, theoretical paper, official economic document.

Економіка як наука має власний стиль викладення думок, доведення чи надання аргументів "за" або "проти". По-перше, така аргументація завжди точиться навколо економічної теми, а конкретні економічні аргументи використовуються для аналізу певного явища чи тенденції. По-друге, для переконливої економічної аргументації використовують економічні припущення, концепції та теорії, за допомогою яких можна пояснити чи зрозуміти конкретні явища. По-третє, для підтвердження гіпотез економічне обґрунтування користується певними видами доказової бази.

Якщо говорити про останнє, тобто, про економічні докази, то їх в економічній науці існує принаймні чотири найпоширеніших і найприйнятніших види. На першому місці серед доказів знаходяться припущення, теорії та концепції. Далі йдуть кількісні дані чи показники. Наступним кроком в економічному аналізі є використання даних для практичної перевірки моделі, і це призводить до чергового виду доказової бази – економетрики. Економетрику

можна вважати доказом у тому сенсі, що вона являє собою такий метод перевірки гіпотези, що є прийнятним для економіки як наукової дисципліни. І нарешті, останній вид доказів – це економічне моделювання [1].

Тексти на економічні теми, зазвичай, поділяються на теоретичні або емпіричні роботи, які публікуються в спеціалізованих економічних виданнях. В емпіричних роботах автори перевіряють модель на основі інформаційних даних для визначення того, наскільки точно вона передає реальність. Тобто, емпіричні роботи описують ступінь відповідності прогнозів, зроблених за конкретною моделлю, "поведінці" економічних факторів, описаних кількісними даними. Емпіричні роботи, зазвичай, мають чітку структуру: вступ або введення; попередні дані чи базова інформація; модель, методи або методологія розрахунків; отримані результати і висновки.

У теоретичних роботах запропонована економічна модель спочатку визначається на досить детальному рівні, а далі розвивається і поглиблюється за законами логіки. Тобто, модель, що аналізується, розглядається на основі внутрішньої логіки і системності і доводиться до закономірного доказу за допомогою формули чи рівняння. На відміну від емпіричних робіт, які містять більше "прози", аніж "математики", теоретичні роботи складаються з приблизно рівнозначних (за об'ємом тексту) розділів описового характеру (так званої "прози") і доказів, теорем, підготовчих теорем–лем (так званої "математики") [1].

На практиці більшість робіт з економічних питань поєднують в собі риси емпіричного і теоретичного характеру, тобто, містять теоретичну частину, в якій детально проробляється економічна модель, а також подають інформацію про практичне випробування цієї моделі, підтверджуючи це конкретними статистичними показниками, цифрами і фактами.

Окрім емпіричних та теоретичних економічних праць існують ще такі різновиди, як роботи на теми історії економіки, праці про розвиток економічної думки, статистико-економічні огляди та посібники з питань економіки. На нашу думку, можна ще виокремити промови керівників міжнародних фінансових організацій та фахівців й експертів фінансових відомств різних країн, присвячені актуальним питанням (наслідкам економічних криз, зусиллям з подолання бідності у деяких регіонах світу, розробці та застосуванню новітніх регіональних/глобальних економічних інструментів, тощо). Такі економічні тексти, зазвичай, чітко слідують всім правилам побудови публічних промов, залишаючись, водночас із цим, досить вузькоспеціалізованими економічними доповідями.

Ми розглянули декілька різновидів робіт з економічних питань. Це – зразки письмового наративу на економічні теми від Міжнародного Валютного Фонду (МВФ), журналу "Економіст", Британської радіомовної корпорації БіБіСі і виклади записів розмов ведучих Національного громадського радіо (НГР) з фахівцями-економістами. Загалом було проаналізовано по декілька десятків робіт з кожного із вищеперахованих джерел, що дозволяє зробити певні висновки узагальнюючого характеру.

По-перше, можна говорити про "гібридність" економічних праць не лише з точки зору вісі "емпіричні-теоретичні роботи". Гібридний характер економічного тексту також проявляється у "розмитості", нечіткості меж у роботах на теми історії економіки, у працях про розвиток економічної думки, в економічних оглядах та підручниках з економіки. Навіть такі формати економічного письмового нарративу, як "Робочі документи МВФ" та "МВФ: Огляд світової економіки" поєднують у собі риси принаймні двох видів економічного розповідного тексту, спираючись як на факти з історії економіки, так і на емпіричні дослідження сучасного стану глобальної чи регіональної економіки.

Наприклад, розглянемо Робочий документ МВФ "Політика утворення цін на газ в Україні" [8]. У вступі та наступному за ним розділі йдеться, хоч і коротко, про історію розвитку ключового питання. Автори стисло торкаються як світових тенденцій і підходів до такого роду проблем, так і пишуть про суто українські особливості розв'язання цих питань за останні майже півтора десятиліття. А подальші розділи роботи експліцитно доводять її "гібридність", що впливає з самих назв "Теорія", "Модель", "Результати". Більше того, у кожному розділі спостерігаємо логічне доведення заявлених тез та їх підсилення за допомогою наочних графіків і схем, математичних формул і рівнянь, а також таблиць.

Так само "гібридною" можна вважати і промову Директора-Розпорядника МВФ Крістін Лагард [7]. У вступній частині наголошується на історичній ролі Європи і, зокрема, Німеччини у розв'язанні різноманітних криз і проблематичних ситуацій не лише економічного, але й політичного і соціально-культурного характеру на Європейському континенті. Далі мовець наводить інформацію про останні події, тобто, базові факти і цифри й окреслює три ключові моменти, що заслуговують на більш ретельний аналіз. Можна стверджувати, що проведений аналіз і висновки, які пропонує мовець, "вишукано" поєднують "прозу" і "математику", полегшуючи сприйняття цього усного економічного послання.

По-друге, всі різновиди текстів з економічних питань, а не лише емпіричні роботи, побудовані за чіткою композиційною структурою і включають (1) вступ або введення, (2) розділ про базову інформацію чи кількісні дані, (3) визначення моделі, методу чи методології розрахунків, (4) отримані результати і (5) висновки. Саме такий структурний "каркас" типовий і для таких розлогіх документів, як "МВФ: Огляд світової економіки" [12], і для досить стислих статей журналу "Економіст" [3] і [9], і для досліджень стану сучасної економіки фахівцями-економістами з БіБіСі [6] і [10].

Вочевидь, структурні розділи 3, 4 і 5 можуть дещо змінюватися у залежності від мети письмового економічного повідомлення (підготовлений письмовий текст для публічного виголошення чи огляд останніх квартальних подій світової економіки). Скажімо, методи розрахунків економічних даних (третій розділ) дійсно мусять викладатися по-різному у залежності від основного способу сприйняття тексту (лише усно чи за допомогою наочних засобів).

А останній обов'язковий розділ будь-якого економічного тексту замість висновків (узагальнення минулого досвіду) може пропонувати практичний план дій (на майбутнє), чи перераховувати заходи, що країни повинні здійснити для розв'язання своїх конкретних економічних проблем.

Аналіз подій економістами БІБіСі у переважній більшості досліджених текстів, наприклад, [6] і [10], має такі структурні особливості. Перші два розділи (вступ і базова інформація) об'єднані у декілька абзаців і подають читачу узагальнений погляд на суть справ. Подальші розділи, які, зазвичай, описують методи і розрахунки та демонструють результати і висновки, спеціально виділяються авторами цих економічних текстів за допомогою емоційно-позначених фраз із досліджуваної теми. Наприклад, розділи "Економічні сутінки" або "Слецпропозиція" [10] у цьому тексті можна вважати емоційними еквівалентами, вживаними замість більш типових і "сухих" назв "Базова інформація", "Розрахунки" у документах, адресованих виключно економічній спільноті. Вочевидь, тут можна говорити про необхідність додатково спрямувати увагу читача на конкретний розділ тексту, аніж про авторський ідіолект економістів-"колумністів". Крім того, такий "вододіл" тексту дозволяє сприймати його як послідовний, логічний і композиційно-витриманий ланцюжок ґрунтовних економічних тверджень, розрахованих на більш широку читачку аудиторію.

І по-третє, використання достатньо великої кількості евфемізмів, представлених не лише професійним сленгом економічної спільноти, але й використанням термінів з інших наук і цілої низки загальноуживаної лексики, які всі разом на тлі економічної термінології набувають надзвичайного евфемістичного забарвлення. Це – характерна риса усіх досліджуваних нами різновидів економічних текстів. Серед прийомів, до яких вдаються автори текстів з різноманітних економічних питань, можна виділити:

а) надання економічності та економічним факторам, чинникам й інструментам якостей живої істоти. Наприклад, "економічна ситуація залишається *крихкою*", "необхідно *уникати нових, свіжих поранень* глобальної фінансової системи", "варто *відсікти* дефіцит податково-бюджетних коштів" [7];

б) використання професійного сленгу з інших сфер, як "нам потрібен ще більш ефективний *брандмауер*" [11]. Цей приклад цікавий ще і тим, що використаний термін "брандмауер" ("firewall") сьогодні належить до декількох різних сфер професійного сленгу, зокрема, будівельників, пожежників, фахівців у галузі інформаційних технологій, авіаційних розробників і фінансових аналітиків;

в) поєднання прийомів різних стилів – від високого, ораторського чи академічного письмового дискурсу – до розмовного чи, навіть, фамільярного в рамках не просто одного тексту, а, подекуди, одного абзацу. Ось приклад такого контрастного поєднання стилів з [3], де на початку абзацу "Найпряміший шлях до *скукоження* Британії – це проведення Шотландією референдуму про вихід зі складу Сполученого Королівства...", далі за два речення "...позиція партії Торі полягає в *активному відмахуванні* від Партії

Незалежності Великобританії...". і наприкінці того ж абзацу "...на додачу до такої кровавої різанини, плебісцит повністю розіб'є консерваторів...". Ще однією досить характерною рисою стає використання "дитячих" слів і фраз для надання більш образливого звучання: "...як прем'єр, так і лідер опозиції *зашугані* ставленням широкого загалу до збільшення кількості мігрантів...";

г) вживання поряд із суто економічними термінами чи усталеними виразами слів, що належать загальноповсякденній мові. Зокрема, це стосується комбінацій "дієслово (віддієслівний іменник) + іменник(ове сполучення)", де дієслово (віддієслівний іменник) представляє загальноповсякденну лексику, а іменник(ове сполучення) – економічний термін чи усталений економічний вислів. До такої стратегії опису економічних явищ, їх наслідків та загального економічного прогнозування вдаються, насамперед, автори журналу "Економіст", колумністи-економісти НІР та експерти МВФ (див. далі приклади у Таблиці).

...to carve out a travel budget [5]	...викроювати грошей на подорожі
We expect no reason for price-hike worries. [5]	Не очікуємо причин для занепокоєння зростанням цін.
There is no inflation pressure now and none in the pipeline. [2]	Інфляційного тиску зараз немає і не очікується "на підході" (у майбутньому).
Companies predict a dip in air travel. [5]	Компанії прогнозують падіння кількості авіа подорожей.
...reasons to sell faulty mortgage securities [4]	...причини для продажу недоброякісних іпотечних паперів
Families see values of their homes plummet and struggle to keep up with their mortgage payments. [11]	Родини спостерігають за різким падінням вартості своїх домівок і роблять все можливе і неможливе для сплати своїх зобов'язань з іпотеки.
...investments into the botched financial transactions [2]	...інвестиції у "погані" фінансові операції
...the least worst option for a distressed borrower [4]	...найменш поганий варіант для "безнадійного" позичальника
...funding extended to reduce blight in areas with rundown and abandoned homes [11]	...фінансування, надане для зниження занепаду у районах зі старезними і покинутими домівками
Working group is tasked with righting the wrongs of the foreclosure crisis. [11]	Робоча група повинна виправити наслідки іпотечної кризи.
...to get a lot of people out from under water [11]	...витягнути людей з глибокої кризи
The country still grapples with the effects of the 2008 crisis. [12]	Країна продовжує долати наслідки кризи 2008 року.
...bank's balance sheet does not imply runaway inflation [9]	...платіжний баланс банку не свідчить про гіперінфляцію
...creating deflationary expectations that raised real interest rates and gutted the economy [9]	...створюючи дефляційні очікування, що призвело до зростання реальних процентних ставок і вительбушило економіку

Як бачимо, сучасні тексти на економічні теми, водночас із збереженням логічного "каркасу" композиційної структури, насичені елементами загальноживаної, "живої" мови. На нашу думку це, насамперед, означає, що сьогодні економіка як наука стає більш відкритою для широкої публіки, а економісти прагнуть бути більш зрозумілими не лише своїми колегами, але і простими людьми. Використання емоційно забарвлених словосполучень, професіоналізмів з інших сфер, евфемістичних висловлювань або просто розмовної лексики у "жорстких" рамках серйозного наративного дискурсу з економічних питань сприяє кращому розумінню читачем не тільки доволі складних економічних явищ, а і свого власного місця у системі місцевої, регіональної та глобальної економіки.

Література

1. *Dudenhefer, Paul.* A Guide to Writing in Economics [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lupus.econ.duke.edu/ecoteach/undergrad/manual.pdf>.

Джерела ілюстративного матеріалу

2. *Economic History: What can we learn from the Depression?* By Economist Staff [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2013/11/economic-history-0?fsrc=nlw%7Cnewe%7C11-11-2013%7C6975009%7C140499895%7CE>.

3. *Economic Perspective: Little England or Great Britain?* By Economist Staff [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economist.com/news/leaders/21589420-country-faces-choice-between-comfortable-isolation-and-bracing-openness-go?fsrc=nlw|hg|11-7-2013|694925|140499895|E>.

4. *Factsheet: The IMF at a Glance* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/glance.htm>.

5. *Geewax, Marilyn and Goetz, Kaomi.* Many Americans Will Be Giving Thanks for Lower Prices [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.npr.org/2013/11/25/246754693/many-americans-will-be-giving-thanks-for-lower-prices>.

6. *IMF: Global Economy 'in Danger Zone' over Euro Crisis* [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/news/business-16699807?print=true>.

7. *Lagarde, Christine.* Global challenges in 2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/np/speeches/2012/012312.htm>.

8. *Mitra, Pritha and Atoyán, Ruben.* Ukraine Gas Pricing Policy: Distributional Consequences of Tariff Increases [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12247.pdf>.

9. *Monetary Policy: Why is the Liquidity Trap?* By Economist Staff [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2013/10/monetary-policy-2?fsrc=nlw|newe|10-21-2013|6841463|140499895|E>.

10. *Weber, Tim.* Davos 2012 Starts with Worries about Eurozone Crisis. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bbc.co.uk/news/business-16712314?print=true>.

11. *What Have Mortgage Settlements Done for Homeowners Lately?* By NPR Staff [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.npr.org/2013/11/23/246929125/what-have-mortgage-settlements-done-for-homeowners-lately>.

12. *World Economic Outlook (WEO).* Growth Resuming, Dangers Remain [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01>.

References

1. *Dudenhefer, Paul*. A Guide to Writing in Economics [E-source] – Access Mode: <http://lupus.econ.duke.edu/ecoteach/undergrad/manual.pdf>.

Supporting Sources

2. *Economic history*: What can we learn from the Depression? By Economist Staff [E-source] – Access Mode: <http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2013/11/economic-history-0?fsrc=nlw%7Cnew%7C11-11-2013%7C6975009%7C140499895%7CE>.

3. *Economic Perspective*: Little England or Great Britain? By Economist Staff [E-source] – Access Mode: <http://www.economist.com/news/leaders/21589420-country-faces-choice-between-comfortable-isolation-and-bracing-openness-go?fsrc=nlw|big|11-7-2013|6949251|140499895|E>.

4. *Factsheet*: The IMF at a Glance [E-source] – Access Mode: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/glance.htm>.

5. *Geewax, Marilyn and Goetz, Kaomi*. Many Americans Will Be Giving Thanks for Lower Prices [E-source] – Access Mode: <http://www.npr.org/2013/11/25/246754693/many-americans-will-be-giving-thanks-for-lower-prices>.

6. *IMF*: Global Economy 'in Danger Zone' over Euro Crisis [E-source] – Access Mode: <http://www.bbc.co.uk/news/business-16699807?print=true>.

7. *Lagarde, Christine*. Global challenges in 2012 [E-source] – Access Mode: <http://www.imf.org/external/np/speeches/2012/012312.htm>.

8. *Mitra, Pritha and Atoyan, Ruben*. Ukraine Gas Pricing Policy: Distributional Consequences of Tariff Increases [E-source] – Access Mode: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp12247.pdf>.

9. *Monetary Policy*: Why is the Liquidity Trap? By Economist Staff [E-source] – Access Mode: <http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2013/10/monetary-policy-2?fsrc=nlw|new|10-21-2013|6841463|140499895|E>.

10. *Weber, Tim*. Davos 2012 Starts with Worries about Eurozone Crisis. [E-source] – Access Mode: <http://www.bbc.co.uk/news/business-16712314?print=true>.

11. *What Have Mortgage Settlements Done for Homeowners Lately?* By NPR Staff [E-source] – Access Mode: <http://www.npr.org/2013/11/23/246929125/what-have-mortgage-settlements-done-for-homeowners-lately>.

12. *World Economic Outlook (WEO)*. Growth Resuming, Dangers Remain [E-source] – Access Mode: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/01>.